

CONSTANTINE CAVARNOS, A Dialogue on G. E. Moore's Ethical Philosophy together with an Account of Talks with G. E. Moore on Diverse Philosophical Questions. Institute for Byzantine and Modern Greek Studies, Belmont Mass. 1979, σελ. 68.

Ἡ ἐπιστήμη τῆς Ἠθικῆς καλεῖται νὰ ἀπαντήσῃ εἰς τὰ ἐρωτήματα τί εἶναι καλόν καὶ τί κακόν, πῶς πρέπει νὰ ἐνεργῶμεν καὶ διατί. Καλεῖται νὰ περιγράψῃ καὶ νὰ διασαφήσῃ τοὺς κανόνες, τοὺς νόμους καὶ τὰς προδιαγραφὰς τοῦ ὀρθοῦ βίου, ἀτομικοῦ καὶ ὁμαδικοῦ καὶ νὰ διαπραγματευθῇ τὰς κατὰ καιροὺς προταθείσας ἀπόψεις. Καὶ ὀφείλει νὰ δώσῃ ἀπάντησιν, ἂν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ ἐνιαῖον σύστημα ἠθικῆς.

Καθὼς τὰ φιλοσοφικὰ ζητήματα εἶναι λεπτὰ καὶ πολύπλοκα, εἶναι δύσκολον νὰ γίνῃ διαπραγματεύσις αὐτῶν ἐν συνεχεῖ λόγῳ. Ὁ Πλάτων προετίμα τὸν διαλεκτικὸν τρόπον καὶ ὅταν μάλιστὰ ἦτο καὶ αὐτὸς ἀνεπαρκῆς τὸν ἐνίσχυε διὰ παρεμβολῆς μύθων. Ὁ Spinoza ἐζήτησε νὰ τὸν ἐκθέσῃ κατὰ τὸν τρόπον τῶν γεωμετρικῶν θεωρημάτων καὶ πορισμάτων.

Ὁ συγγραφεὺς τοῦ παρόντος ἔργου ἀναφέρεται εἰς τὴν Ἠθικὴν Φιλοσοφίαν τοῦ Ἄγγλου φιλοσόφου G. E. Moore (1873—1958) βασιζόμενος εἰς τὰς συζητήσεις πού ἔκαμε μὲ αὐτὸν εἰς τὴν Ὀξφόρδην τὸ 1947—1948 ὅτε ἔκαμνε μεταπτυχιακὰς σπουδὰς ἐκεῖ καὶ εἰς ἄλλας εὐρωπαϊκὰς χώρας. Κυρίως ἀναφέρεται εἰς τὸ μέγα ἔργον τοῦ Principia Ethica, ἀλλὰ εἰς τὰς ἐν παραρτήματι ἀναφερομένας τρεῖς συνομιλίας τοῦ γίνεταί ἀναφορὰ καὶ εἰς ἄλλα ἔργα τοῦ (Identity, The Refutation of Idealisme, Ethics κλπ.).

Διὰ νὰ ἐκθέσῃ τὰς ἀντιλήψεις τοῦ Moore ὁ συγγραφεὺς τοῦ φανταστικοῦ διαλόγου φέρει διὰ τὴν οικονομίαν τῆς ἀναλύσεως τῶν ἐννοιῶν ὡς συμμετέχοντας εἰς τὸν διάλογον πλὴν τοῦ ἑαυτοῦ τοῦ καὶ δύο ἄλλους σημερινούς φιλοσόφους, τοὺς C. D. Broad καὶ W. D. Ross, οἱ ὅποιοι ἀνήκουν εἰς τὴν ομάδα τῶν ἄλλων φιλοσόφων, τῶν ὁποίων τὰς διδασκαλίας παρηκολούθησεν ὁ σ. κατὰ τὰς σπουδὰς τοῦ ἐν Ἀγγλίᾳ.

Κατὰ τὸν τρόπον αὐτὸν ὁ ἀπαρτισθεὶς διάλογος ἐπιτυγχάνει κατὰ τὸν καλύτερον τρόπον νὰ παρουσιάσῃ τὰς ἀπόψεις τοῦ Moore περὶ τῶν διαφόρων θεμάτων τῆς ἠθικῆς φιλοσοφίας, ἐνῶ συγχρόνως καθιστᾷ φανεράν τὴν δυσχέρειαν τῆς σαφηνείας, τὰς δυσκολίας, τὰς γνωσιμαχίας, τὰς συγχύσεις καὶ τὰς διαφωνίας ἐπὶ τῶν ποικίλων θεμάτων, οἷον τῆς ἐνότητος τοῦ συστήματος τῆς Ἠθικῆς, τῆς ἀποδείξεως τῆς ὀρθότητος τῶν ἠθικῶν προτάσεων, τοῦ ὑποκειμένου τῆς Ἠθικῆς, τῆς δυνατότητος νὰ δοθῇ ὀρισμὸς εἰς τὸ τί ἐστὶν ἀγαθὸν (καλόν), τῆς διαφορᾶς τοῦ ἐσωτερικῶς καλοῦ καὶ τοῦ ἐξωτερικῶς καλοῦ, τῆς σχέσεως τῶν κατηγορημάτων καλῶν καὶ καλῶν πρὸς τὰ συναισθήματα καὶ τὰς αἰσθητικὰς ἀντιλήψεις, περὶ τῶν ἀξιῶν καὶ τοῦ πλουραλισμοῦ των, περὶ τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς ἐσωτερικῆς τῆς ἀξίας, περὶ τῆς ἀναγωγῆς τῆς ἠθικῆς εἰς σύστημα χωρὶς τοῦτο νὰ ἀποβῇ εἰς βάρος τῆς ἀληθείας, ποῖα εἶναι τὰ σχετικὰ καλύματα κλπ. Ὡς πρὸς τὸ τελευταῖον τοῦτο ὁ Moore τονίζει τοὺς κινδύνους τῆς ὑπεραπλουστεύσεως τῶν ἠθικῶν θεμάτων λόγῳ τοῦ ὅτι τὰ συναισθήματα τοῦ ἀνθρώπου εἶναι πολυσύνθετα λόγῳ τῆς θέσεως τοῦ ἀνθρώπου ὡς ἡμι-κτῆνος καὶ ἡμι-ἀγγέλου καταλήγων εἰς τὸ ὅτι ὁ ἀνθρώπος εἶναι πολὺ ἐξηυγενισμένος διὰ νὰ κριθῇ ὡς κτῆνος, ἀλλὰ εἶναι καὶ πολὺ χονδροειδῆς διὰ νὰ θεωρηθῇ ὡς ἄγγελος.

Ἡ ἐκθεσις τοῦ διαλόγου ἔχει γίνεαι μὲ πολλὴν ἐπιτηδειότητα ὑπὸ τοῦ Καβαρνοῦ μὲ τὴν παρεμβολὴν διαφορῶν ἀπόψεων ἢ διασαφήσεων τῶν μελῶν πού συμμε-

τέχουν εις τὴν συζήτησιν, ὥστε νὰ φαίνωνται καθαρὰ αἱ ἀκριβεῖς ἀπόψεις τοῦ Moore.

Εἰς τὰς τρεῖς συνομιλίαις του εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Moore ὁ συγγραφεὺς ἐκθέτει λεπτομερείαις ἐπὶ τῶν ἀντιλήψεων τοῦ φιλοσόφου, πού ἔχουν ἐκτεθῆ εἰς ἄλλα ἔργα του, καὶ αἱ ὁποῖαι ἐδόθησαν ὡς ἐπεξηγήσεις εἰς ἀπορίας τοῦ Καβαρνοῦ περὶ τῆς ἀκριβοῦς ἐννοίας τῶν ἐκτιθεμένων ἀντιλήψεων του. Εἰς τὸ τμήμα τοῦτο ὁ συγγραφεὺς μᾶς δίδει καὶ τὰς ἐντυπώσεις του ἐκ τῆς προσωπικότητος τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῶν κρίσεων του περὶ τῶν συμπερασμάτων ἄλλων ἠθικῶν φιλοσόφων.

Τὸ βιβλίον τοῦ κ. Καβαρνοῦ δίδει πλήρη ἐνημέρωσιν ὄχι μόνον διὰ τὰς ἀντιλήψεις περὶ ἠθικῆς φιλοσοφίας τοῦ Moore καὶ τοῦ δυσκόλου δρόμου ἀμφιβολιῶν καὶ συγχύσεων μέσφ τῶν ὁποίων ἔγινεν ἡ πορεία τῶν ἰδεῶν του, ἀλλὰ μᾶς δίδει καὶ ἄλλων φιλοσόφων ἀπόψεις βοηθούσας εἰς σχηματισμὸν ἰδίας κρίσεως ὑπὸ τοῦ ἀναγνώστου.

ΠΑΝ. Κ. ΓΕΩΡΓΟΥΝΤΖΟΣ

*
* *

FEDORA FERLUGA - PETRONIO, **I nomi delle armi in miceneo.**

Skopje 1979 [Živa Antika (=Antiquité Vivante. Monographies No V)],
8ον, σσ. 190.

Ἡ ἀνωτέρω ἐργασία, δημοσιευθεῖσα ὡς παράρτημα (5ον) τοῦ γνωστοῦ γιουγκοσλαβικοῦ περ. Živa Antika ἐκδιδομένου ὑπὸ τῶν ἐπιφανῶν ἐρευνητῶν M. D. Petruševski καὶ P. Hr. Ilievski, ἀποτελεῖ σπουδαίαν συμβολὴν εἰς τὸν τομέα τῆς Μυκηναϊκῆς Φιλολογίας.

Ἡ μελέτη, θέμα τῆς ὁποίας εἶναι «Τὰ ὀνόματα τῶν ὄπλων εἰς τὰ Μυκηναϊκά», χωρίζεται εἰς δύο κυρίως τμήματα.

Τὸ πρῶτον τιτλοφορεῖται «Ἐπιθετικά ὄπλα» (σσ. 1—71) καὶ ὑποδιαιρεῖται εἰς τέσσαρα κεφάλαια, εἰς τὰ ὁποῖα μελετῶνται διεξοδικῶς τὰ ἀμέσως ἢ ἐμμέσως μαρτυρούμενα εἰς τὴν Μυκηναϊκὴν Ἑλληνικὴν ὀνόματα : **āis*, **āor*, **ξίφος*, **φάσγανον*, **ἄκων*, **ἐρχεῖη*, **ἐρχος*, **παλταῖον*, **αἰχμή*, **βέλεμον*, **τόξον*, **πέλεκυς*).

Τὸ δευτερον τιτλοφορεῖται «ἀμυντικά ὄπλα» (σσ. 73—147) καὶ ὑποδιαιρεῖται εἰς τέσσαρα πάλιν κεφάλαια, εἰς τὰ ὁποῖα μελετῶνται, κατὰ παρόμοιον τρόπον, τὰ ὀνόματα : **θώραξ*, **χιτών*, **γυῆλιον*, **ἐπιχιτώνια*, **ἐπώμιον*, **ἀπάφορτα*, **κόρος*, **ἐπικροῦσιον*, **ὀπικροῦσιος*, **παραφαῖον*, **ἔναρα*, **ἔντεα*, **τεύχεα* κ.ἄ.

Εἰς τὰς σσ. 149—152 μελετῶνται οἱ «σκοτεινοὶ ὄροι». Ἀκολουθοῦν τὰ «συμπεράσματα» (σσ. 153—170), μία «προσθήκη» (σ. 171), ἡ Βιβλιογραφία (σσ. 172—185) καὶ ἕξ πίνακες περιλαμβάνοντες 25 εἰκόνας.

Αὕτη εἶναι ἡ δομὴ τῆς ἀνωτέρω ἐργασίας, ἡ ὁποία παρουσιάζει πολλαπλοῦν ἐνδιαφέρον : ἐνδιαφέρει ὄχι μόνον τὸν ἐρμηνευτὴν τῶ μυκηναϊκῶν κειμένων—παρατίθενται πάντοτε τὰ μυκηναϊκά κείμενα, εἰς τὰ ὁποῖα ἕκαστος ὅρος ἀπαντᾷ—καὶ γενικώτερα τὸν Μυκηναϊκὸν λόγον, ἀλλὰ καὶ τὸν γλωσσολόγον—γίνεται διεξοδικὸς λόγος περὶ τῆς ἐτυμολογίας ἐκάστης λέξεως—καὶ τὸν κλασσικὸν φιλόλογον καὶ ἰδιαίτερα τὸν Ὀμηριστὴν, ἀφοῦ εἰς τὸ τέλος ἐκάστου κεφαλαίου γίνεται διεξοδικὴ σύγκρισις τῶν μυκηναϊκῶν καὶ τῶν ὁμηρικῶν δεδομένων.

Ἡ ἐργασία τῆς κ. F. Ferluga - Petronio δύναται νὰ ἀποτελέσῃ τὸ πρότυπον δι' ἀναλόγους μελέτας εἰς τὸν χῶρον τῆς Μυκηναϊκῆς Φιλολογίας.

Ι. Κ. ΠΡΟΜΠΟΝΑΣ, δ. Φ.

Ἐπιμελητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν